

Helluntailainen näkemys kristittyjen yhteydestä, ykseydestä ja ekumeniasta

Suomen Helluntaikirkko¹

HELLUNTAILAISEN YHTEYSAJATTELUN MUOTOUTUMINEN

1) Suomalaisen helluntailaisuuden katsotaan saaneen alkunsa vuonna 1906, kun helluntailaisen Pyhällä Hengellä täyttymisen kokenut ruotsalainen evankelista Josef Alarik Lindqvist (1882–1978) vieraili Sipoon ruotsinkielisessä Betania-seurakunnassa ja opetti Pyhän Hengen kasteesta.² Myöhemmin Suomen helluntailiikkeen kehitystä ohjasi merkittävästi norjalainen metodistipastori, Pohjoismaisen helluntailaisuuden isähahmoksi kutsuttu Thomas B. Barratt (1862–1940).

Pyhän Hengen karismaattisen vaikutuksen lisäksi alkuvaiheen helluntailaisuutta leimasivat liikkeen jäsenten kokemaa yhteys ja hengellinen tasavertaisuus yli rotu-, sosiaaliluokka-, sukupuoli- ja kirkkokuntarajojen.³ Esimerkiksi Suomessa huomattava osa helluntailiikkeen alkuvaiheen vaikuttajista oli naisia, ja liike sai jäseniä niin vapaakirkollisista, metodisteista, baptisteista kuin luterilaisistakin.⁴

2) Näiden kokemustensa innoittamana varhaiset helluntailaiset ajattelivat aluksi, että helluntaisanoma Pyhän Hengen kasteesta ja armolahjoista kuuluu jokaiselle kristilliselle yhteisölle eikä helluntailaisten siksi tarvitse järjestäytyä omaksi uskonnolliseksi yhdyskunnakseen. Ajateltiin, että eri kirkkoihin kuuluvien helluntauskovien yhteydenpitoon riittää epävirallinen verkostoituminen ja että muuten kukin uskova voi pysyä oman aiemman taustayhteisönsä jäsenenä.⁵

Nopeasti kävi kuitenkin ilmi, ettei ”uutta helluntaita” otetakaan avoimesti vastaan perinteisissä kirkkokunnissa. Päinvastoin helluntailaisten sanoma kohtasi niissä vastustusta.⁶ Pohjoismaissa kriittisyyttä ilmensivät sekä luterilaiset kirkot että perinteiset vapaakristilliset yhteisöt. Esimerkiksi Ruotsissa pastori Lewi Pethruksen (1884–1974) johtama baptistiseurakunta, nykyinen Tukholman Filadelfia-helluntaiseurakunta, erotettiin Ruotsin baptistiyhdyskunnasta seurakunnan omaksuttua Pethruksen helluntailaiset näkemykset muun muassa Pyhän Hengen kasteesta.⁷

Euroopassa kritiikki kiteytyi jo vuonna 1909, jolloin yli 50 saksalaista evankelista teologia julkaisi niin sanotun Berliinin julistuksen, jonka mukaan helluntailaisuudessa vaikuttava henki ei ole Jumalasta vaan on demoninen.⁸ Julistuksella lyötiin harhaopin leima helluntailaisuuteen lähes koko vuosisadaksi, eikä ainoastaan Saksassa vaan laajasti koko Euroopassa. Saksan Evankelinen Allianssi irtisanoutui julistuksesta virallisesti vasta 1996.⁹

Suomessa vastustus näkyi muun muassa luterilaisen papiston ja luterilaisten lehtien kriittisinä kannanottoina ja pyrkimyksinä varoittaa ihmisiä osallistumasta helluntailaisten tilaisuuksiin.¹⁰

3) Vastustuksen seurauksena myös helluntaijulistajien kannanotoissa alkoi esiintyä kritiikkiä herätykseen torjuvasti suhtautuvia yhteisöjä ja kirkonjohtajia kohtaan.¹¹ Kehitys

johti ensimmäisten helluntaiseurakuntien perustamiseen – Pohjoismaissa jo 1910-luvun alkuvuosina. Vähitellen useimmat helluntaiyhteisöt eri maissa omaksuivat baptistisen seurakuntaopin ja kastenäkemyksen sekä monia silloisen konservatiivisen evankelikalismien näkemyksiä. Niihin lukeutui kriittinen asenne kirkkokuntien välisiä lähentymispyrkimyksiä kohtaan. Myös Suomessa helluntailainen mentaliteetti sai kirkkoorganisaatioiden välistä yhteyttä vierastavia painotuksia. Näistä pääpiirteistä huolimatta helluntailaisuudessa on aina esiintynyt hyvin monenlaista asennoitumista kirkkokuntarajat ylittävään kristittyjen yhteistyöhön ja kanssakäymiseen.¹²

4) Vaikka helluntailaisuudessa on esiintynyt myös vääränlaista hengellistä elitismiä ja odotuksia muiden muuttumisesta helluntailaisten kaltaiseksi, vallitseva opetus liikkeessä on aina ollut, että todellisia Jeesuksen omia on myös muissa kirkoissa ja uskonnollisissa yhteisöissä: heitä on kaikkialla siellä, missä Raamatusta ilmoitettu evankeliumi otetaan uskossa vastaan.¹³ Useimpien muiden kristillisten yhteisöjen tavoin myös helluntailiikkeessä on ajateltu, että Jumalan lasten joukko on pohjimmiltaan yksi ja maailmanlaajuinen ja sisältää kaikki Jeesukseen uskovat heidän kirkkokuntataustastaan riippumatta.¹⁴

5) Helluntailaisina ymmärrämme, että kristillisten yhteisöjen tarinat, seurakuntakulttuurit ja teologiset puhetavat poikkeavat toisistaan ja että eri yhteisöissä kristillisen sanoman eri puolia painotetaan eri tavalla – onhan tämä moninaisuus todellisuutta myös kansainvälisen helluntaiyhteisön sisällä. Ymmärrämme, etteivät tällaiset eroavuudet itsessään tee mistään yhteisöstä ei-kristillistä.¹⁵

6) Tiedostamme myös, että yhteisönä helluntailiikkeellä on paljon yhteistä muiden kristillisten yhteisöjen kanssa. Tärkeimpiä tällaisia asioita ovat yhteinen usko Jumalan armoon Jeesuksessa Kristuksessa, Jeesuksen kunnioittaminen tosi Jumalana ja tosi ihmisenä, yhteinen ymmärrys siitä, että Jumala on Isä, Poika ja Pyhä Henki, sekä näkemys Pyhästä Raamatusta evankeliumin lähteenä.¹⁶

7) Tunnustamme, että kirkkokuntarajat ylittävä vuorovaikutus ja tutustuminen muihin kristillisiin perinteisiin ovat syventäneet omaa teologista ymmärrystämme. Tutustumisen seurauksena olemme löytäneet meidän ja muiden kristillisten perinteiden väliltä yllättäviä yhdistäviä asioita muun muassa Pyhän Hengen karismaattisten lahjojen kokemisessa.¹⁷ Samoin olemme saaneet usein todeta, miten samantyyppisiä hengellisiä prosesseja eri yhteisöihin kuuluvat, kristillistä uskoa tunnustavat henkilöt ovat hengellisellä kasvupolullaan läpikäyneet.

8) Tiedostamme, että osa nykyisen kristittyjen yhteyttä etsivän liikkeen historiallisista juurista ulottuu 1800-luvun kansainväliseen herätyskristillisyyteen ja tuolloin laajasti eri kirkoissa koettuun lähetysinnostukseen. 1800-luvun lähetystyössä havahduttiin siihen vahinkoon, jota kirkkokuntien välinen kilpailu ja epäsope aiheuttavat evankeliumin julistukselle kansojen keskuudessa.¹⁸ Nämä liikehdinnät voidaan lukea osaksi myös helluntailaisuuden historiallisia juuria, korostivathan helluntailaisuuden syntyyn merkittävästi vaikuttaneet metodismi ja metodismin pohjalta kehittynyt pyhitysliike lähetystyön tärkeyttä ja yhteyden merkitystä lähetystehtävän loppuun saattamisessa.¹⁹

Myös helluntailiikkeessä ymmärretään, että kristittyjen hajaannuksella on negatiivinen vaikutus siihen, miten maailma ottaa vastaan sanomamme Jeesuksesta Kristuksesta, koko maailman Pelastajasta (vrt. Joh. 17:21–23).²⁰

Tunnustamme, että helluntalaisina meillä on oma vastuumme tästä hajaannuksesta.

YHTEYDEN PERUSTA UUDEN TESTAMENTIN MUKAAN

9) Helluntalaisina meillä on tapana tarkastella sekä henkilökohtaista että yhteisöllistä elämäämme Uuden testamentin kertomusten – etenkin evankeliumien ja Apostolien tekojen – valossa. Kun siis tarkastelemme kristittyjen yhteyteen liittyviä kysymyksiä, teemme sen tutustumalla Uudessa testamentissa kuvattuihin, uskovien yhteyttä ilmentäneisiin sekä sitä koetelleisiin tilanteisiin. Haluamme seurata sitä mallia, jonka Jeesus ja apostolit toimintatavoillaan ja opetuksellaan jättivät.

10) Uuden testamentin perusteella näemme, että kristittyjen yhteyden perustus on uudestisyntymisessä, Jumalan lapseudessa ja Kristuksessa pysymisessä (esim. Joh. 17:20–23; Gal. 3:26–29; Ef. 2:11–22). Jumalan lapsena kasvaminen ja Kristuksessa pysyminen ilmenevät haluna sitoutua Jeesuksen ja apostolien opetukseen ja pyrkimyksenä toteuttaa heidän opetustaan omassa elämässä (esim. Joh. 15:9, 10; Fil. 4:9; 1. Kor. 15:1, 2; 1. Joh. 2:24).

Kristittyjen yhteyden ja apostolien opetukseen sitoutumisen välinen sidos näkyy selkeästi helluntalaisille läheisessä Apostolien tekojen toisessa luvussa:

Ne, jotka ottivat Pietarin sanat vastaan, kastettiin, ja uskovien joukkoon tuli sinä päivänä lisää noin kolmetuhatta henkeä. He pysyivät apostolien opetuksessa, keskinäisessä yhteydessä, leivän murtamisessa ja rukouksissa. (Ap. t. 2:41, 42)²¹

Tunnustamme, että emme ole aina tunnistanee Uuden testamentin kuvaamia kristityn piirteitä toiseen kirkkokuntaan kuuluvassa Jeesuksen seuraajassa ja olemme hänen uskoaan kyseenalaistamalla haavoittaneet sitä yhteyttä, jonka Jeesus on seuraajiensa välille tarkoittanut.

11) Evankeliumeissa Jeesuksen seuraajien välisen yhteyden tärkeys näkyy Jeesuksen opetuslapsilleen antamina käskyinä rakastaa ja palvella toisiaan sekä Jeesuksen niin sanotussa ylimmäispapillisessa rukouksessa Johanneksen evankeliumin 17. luvussa:

Uuden käskyn minä annan teille: rakastakaa toisianne. Niin kuin minä olen rakastanut teitä, rakastakaa tekin toisianne. Siitä kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, että teillä on keskinäinen rakkaus. (Joh. 13:34, 35)

Pyhä Isä, varjele heidät nimessäsi, jonka olet antanut minulle, että he olisivat yhtä niin kuin me. – – Mutta minä en rukoile ainoastaan heidän puolestaan vaan myös niiden puolesta, jotka heidän sanansa kautta uskovat minuun, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Rukoilen, että hekin olisivat yhtä meissä, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut. Sen kirkkauden, jonka sinä olet antanut minulle, minä olen antanut heille, jotta he olisivat yhtä, niin kuin me olemme yhtä – minä heissä ja

sinä minussa – jotta he olisivat täydellisesti yhtä ja maailma tietäisi, että sinä olet lähettänyt minut ja rakastanut heitä, niin kuin sinä olet rakastanut minua.
(Joh. 17:11, 20–23).

12) Apostolien kirjeissä yhteyden merkitystä viestivät muun muassa ne vertauskuvat ja ilmaisut, joita apostolit käyttivät kristillisestä yhteisöstä: Jeesukseen uskovat ovat Jumalan perhe, jonka jäsenenä heidät on kutsuttu rakastamaan toisiaan sisarusten tavoin (esim. Ef. 2:19; 1. Piet. 1:22, 23); he ovat Kristuksen ruumis, jonka jäsenenä he tarvitsevat toisiaan niin kuin ihmisruumiin eri osat tarvitsevat (Room. 12:4–10; 1. Kor. 12:12–30; Ef. 4:15–16); he ovat kuin temppelin rakennuskiviä, jotka yhdessä muodostavat Jumalan asumuksen (Ef. 2:20–22; 1. Kor. 3:9–17; 1. Piet. 2:5).

13) Pyhä Henki yhdistää ja luo tämän perheen, ruumiin ja temppelin (1. Kor. 12:13; Ef. 2:18–22). Siksi Pyhää Henkeä on mahdollista sanoa yhteyden Hengeksi, ja siksi apostolit mainitsevat riitelyn, kiihkoilun ja eripurana vakavina synteinä (Gal. 5:19–21; Jaak. 3:13–4:3). Niiden sijaan apostolit kehottavat kristittyjä pyrkimään yksimielisyyteen, sovinnollisuuteen ja keskinäiseen rakkauteen (esim. 1. Kor. 1:10; Ef. 4:1–6; 1. Piet. 3:8; 1. Joh. 4:20, 21). Siihen sisältyi apostolien toissijaisina pitämien opillisten mielipide-erojen sietäminen (esim. Room. 14; Kol. 3:12–14).

Helluntailaisina yhdyimme siihen tulkintatraditioon, jonka mukaan Roomalaiskirjeen 14. luvun periaate ”uskossaan heikkojen” ja ”uskossaan vahvojen” välisestä toistensa hyväksymisestä soveltuu monenlaisiin seurakuntakulttuuria ja toissijaisia oppikysymyksiä koskeviin mielipide-eroihin. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että tekstiä sovellettaessa huomioidaan sen asiayhteys: näkemyseroista huolimatta molemmat osapuolet olivat selvästikin ottaneet evankeliumin Jeesuksesta vastaan uskolla ja olivat samaa mieltä kristillisen uskon ja etiikan ydinasioista. Tekstiä ei siis voi soveltaa kaikenlaisiin kristinuskon nimissä esitettyihin tulkintoihin.²²

Samantapainen, toissijaisiin oppikysymyksiin liittyviä näkemyseroja salliva mutta tiettyä yhteistä oppiperustaa edellyttävä yhteyksiasetus välittyy Apostolien tekojen 15. luvun kuvauksesta, jossa kerrotaan apostolien kokouksesta Jerusalemissa. Kokouksen ”päätöslauselmassa” yhteys ei edellyttänyt täydellistä teologista samanmielisyyttä mutta kylläkin keskinäistä huomaavaisuutta ja suvaitsevaisuutta ei-välttämättöminä pidetyissä opinkohdissa.

14) Niin ikään apostolit opettivat kristittyjen yhteydestä ”negaation” kautta eli pyrkimällä pitämään kristityt erossa sellaisista hengellisistä virtauksista ja opettajista, jotka vääristivät keskeisiä uskontotuuksia (esim. Room. 16:17; Gal. 2:4, 5; 2. Kor. 11:2–15). Uudesta testamentista näemme, miten kristittyjen yhteisö joutui jo varhain kohtaamaan sekä ulkopuolelta että sisältä nousevia kristologisia, pelastusopillisia, eettisiä ja muita tulkintoja, jotka poikkesivat siitä, miten Jeesus ja apostolit asioista opettivat. Joissakin tapauksissa kyse oli turhista teologisista spekulatioista (esim. 1. Tim. 1:3–7; Tit. 1:13, 14), toisinaan esitetyt näkemykset olivat niin pahasti ristiriidassa apostolien opetuksen kanssa, että se sulki tällaisten näkemysten kannattajat kristillisen yhteyden ulkopuolelle (esim. 2. Joh. 1:7–11; Ilm. 2:18–25).

Helluntailaisina katsomme, että raamattu-uskollinen kristittyjen yhteyden pohdinta edellyttää myös näiden raamatunkohtien huomioimista.

15) Apostolien kuoleman jälkeen heidän opetustaan edustavat heidän kirjeensä ja muut Uuden testamentin kirjoitukset. Helluntailaisina tunnustamme, että emme ole kaikissa tilanteissa totelleet Jeesuksen ja apostolien käskyä rakentaa ja suojella uskovien yhteyttä. Joskus olemme sallineet apostolista opetusta kyseenalaistavien tulkintojen levitä liian pitkään omassa keskuudessamme; vielä useammin olemme antaneet henkilöstiriitojen, hengellisen ylpeyden ja toissijaisten näkemyserojen erottaa meitä muista uudestisyntyneistä Jeesuksen seuraajista.

HELLUNTAILAINEN EKUMENIANÄKEMYS

16) Helluntailainen identiteetti ja seurakuntanäkemys perustuvat Jeesus-keskeiseen hengellisyyteen, kokemuksiin Pyhän Hengen armolahjoista ja vaikutuksesta sekä nimikristillisyydestä erottautumiseen. Helluntaiseurakuntiin liittyminen on tapahtunut uskontulokokemuksen tai uskovien vanhempien vaikutuspiirissä tapahtuneen uskon syntymisen ja siinä kasvamisen sekä baptistisen kasteen jälkeen. Kirjallisilla uskontunnustuksilla, muodollisilla seurakuntaviroilla ja organisaatorakenteilla on nähty kristillisen elämän ja palvelun kannalta vain toissijainen merkitys.²³

Perusta: yhteiseksi tunnistettu usko

17) Edellä kuvattujen näkemysten seurauksena helluntailaiset ovat yleensä edustaneet niin sanottua pietististä ekumeniakäsitystä, jossa korostetaan kristillisen uskon subjektiivista ja kokemusperäistä luonnetta ja pidetään kristillistä elämää tärkeämpänä kuin yksityiskohtaista teologista oikeaoppisuutta. Tällaisessa ajattelussa kristittyjen välisen yhteyden katsotaan perustuvan ensisijaisesti yhteiseen uskoon ja kokemukseen Jeesuksesta Herrana ja Pelastajana. Yhteyttä muiden kirkkojen jäseniin koetaan siinä laajuudessa kuin tämä yhteinen usko kyetään heissä tunnistamaan.²⁴

Tällainen ekumeniakäsitys korostaa kaikkien uudestisyntyneiden kristittyjen yhteyttä jo olemassa olevana, hengellisenä todellisuutena riippumatta siitä, mihin kirkkokuntaan he kuuluvat ja kuinka he tätä yhteyttä ilmentävät. Helluntailaisina uskomme, että kun Jeesus on keskipisteemme ja rakkautemme kohde, syvälliseen Jumalan lasten yhteyden kokemiseen riittää yksimielisyys kristillisen opin ja etiikan pääperiaatteista. Ja vastaavasti: jos tämä yhteyden perusta puuttuu, näennäinen yhteyttä ilmentävien toimintojen harjoittaminen ei saa aikaan yhteyttä.

Suomessa tällaista ekumeniakäsitystä on usein kutsuttu allianssiekumeniaksi. Käytännössä se ilmenee samanhenkisten kristittyjen välisenä käytännön yhteistoimintana ja rukousyhteytenä. Sen perustana on samantyyppinen uskonkokemus ja samantyyppinen käsitys Raamatun ja Kristuksen arvovallasta – usein myös samankaltainen evankeliointinäkemys.

18) Tällaisessa pietistis-helluntailaisessa yhteysajattelussa todellinen, olennaisin raja ei kulje kirkko-organisaatioiden vaan uskovien ja ei-uskovien ihmisten välillä. Helluntailaisina katsomme kristillisten organisaatioiden saavan merkityksensä ja edustavan universaalia kristillistä kirkkoa siinä määrin kuin ne ovat uskollisia apostoliselle opetukselle ja

osallistuvat Jeesuksen seuraajilleen antaman lähetys- ja evankelioimistehtävän täyttämiseen.²⁵

Siksi helluntailaisuudessa on korostettu samanhenkisten kristittyjen käytännön yhteistyötä enemmän kuin tunnustuskuntien välisiä oppineuvotteluja. Yhteisten prioriteettien on katsottu yhdistävän ilman opillisia selvittelyjäkin.

Organisatorinen ykseys toissijaista

19) Edellä kuvattujen korostusten vuoksi helluntailiikkeessä on suhtauduttu pääosin kriittisesti laajemman ekumeenisen liikkeen piirissä esiintyviin pyrkimyksiin tavoitella pappisviran sekä kasteen ja ehtoollisen vastavuoroista tunnustamista ja jopa kirkkoorganisaatioiden yhteensulautumista. Haluttomuus edetä tähän suuntaan liittyy muun muassa kasteen, ehtoollisen, pappisviran ja kirkkonäkemyksen erilaisiin teologiin lähtökohtiin. Toisin kuin monille muille yhteisöille, meille kaste ja ehtoollinen eivät ole sakramentteja, joiden toimittamiseen tarvitaan tehtävään vihitty pappi. Helluntailaisina emme näe edellä mainittuja, usein ”näkyväksi ykseydeksi” kutsuttuja pyrkimyksiä vastauksena Jeesuksen ylimmäispapilliseen rukoukseen. Katsomme Uuden testamentin painottavan selvästi enemmän muita uskon osa-alueita.²⁶

Helluntailiikkeessä tämänkaltaiset näkyvän ykseyden tavoitteet on yhdistetty erityisesti Kirkkojen maailmanneuvostoon ja katoliseen kirkkoon.²⁷ Näihin yhteisöihin kohdistamassaan kritiikissä Suomen helluntailiike on edustanut kansainvälisen helluntailaisuuden enemmistön omaksumaa linjaa.²⁸ Kirkkojen maailmanneuvoston osalta kritiikkiä on herättänyt myös järjestön vähäiseksi koettu kiinnostus evankeliointia kohtaan, katolisessa kirkossa esimerkiksi tietyt mariologiset opit ja käytännöt.

Etenkin viime vuosikymmeninä helluntailiikkeessä on koettu hämmentävänä se, että monet niistä kristillisistä yhteisöistä, jotka kaikista aktiivisemmin tavoittelevat edellä kuvattuja näkyvän ykseyden askelia, tuntuvat hyväksyvän omassa piirissään sellaisia opillisia ja eettisiä näkemyksiä, joiden näemme olevan voimakkaassa ristiriidassa Uuden testamentin ja siihen nojaavan perinteisen kristillisen teologian kanssa. Ajankohtainen esimerkki tästä on opetus avioliiton olemuksesta ja teologiasta. Siinä joidenkin kirkkojen erkaantuminen Raamatusta ja perinteisestä kristillisestä opetuksesta aiheuttaa ekumeenisia esteitä sekä lisää yhteiskunnallista painetta niitä yhteisöjä kohtaan, jotka vaalivat perinteistä näkemystä.

20) Helluntailaisina koemme myös etäiseksi ekumenia-käsitteeseen usein liitetyn ihanteen jatkuvasta opillisesta lähentymisestä. Päinvastoin katsomme, että keskeinen osa rehellistä kristittyjen yhteyttä on kaikkien osapuolten vapaus pitää kiinni tunnustuskuntansa omaksumasta hengellisestä identiteetistään ilman, että ketään painostetaan identiteettinsä vastaisiin käytäntöihin tai lausumiin. Yhteistyötä ja yhdessäoloa kannattaa rakentaa vain niissä rajoissa, joita osapuolten uskollisuus omalle vakaumukselleen mahdollistaa.²⁹

Suomalainen helluntaivaikuttaja Valtter Luoto (1936–2021) kuvasi tätä asennetta osuvasti: ”Haluaamme edistää realistista ja rehellistä ekumeniaa [...] On varottava yli-innostunutta ja keinotekoista yhteyttä, mutta oltava toisaalta valmiita niihin askeliin, jotka syntyvät toinen toistemme oikean tuntemisen myötä.”³⁰

Helluntailaisina katsomme, että uskovien yksimielisyys toteutuu täydellisesti vasta tulevassa Jumalan valtakunnassa.

Valmiita vuorovaikutukseen ja dialogiin

21) Iloitsemme siitä, että useimmat kirkot hyväksyvät nykyään sen, että kirkot saavat julistaa evankeliumia myös toistensa jäsenille, kunhan se tapahtuu painostamatta, manipuloimatta ja totuudenmukaisesti. Helluntailaisina emme voi osallistua sellaiseen ekumeenisiin hankkeisiin, jotka pyrkivät rajoittamaan lähetystyötä ja evankeliumin julistamista muiden kristillisten yhteisöjen jäsenille esimerkiksi jossakin tietyssä maassa. Tuomitsemme manipulatiivisiin keinoihin tai muiden yhteisöjen mustamaalaamiseen perustuvan ”lampaiden varastamisen”, mutta korostamme jokaisen kristityn oikeutta halutessaan siirtyä uskonyhteisöstä toiseen, jos henkilö kokee aiemman yhteisönsä epäonnistuneen evankeliumin koko rikkauden esittämisessä ja todeksi elämisessä.³¹

22) Helluntailaisina vierastamme esityksiä ekumenian käsitteen tai ekumeenisen liikkeen avaamiseksi myös ei-kristillisille uskonnoille ja katsomuksille.³² Kristillisen identiteetin, todistuksen ja evankeliumin puhtauden vuoksi pidämme välttämättömänä, että raja kristillisen seurakunnan ja ei-kristityistä ihmisistä koostuvan ”maailman” välillä tunnustetaan ja säilytetään niin kuin Jeesus ja apostolit asiasta opettavat (esim. Joh. 17:6–23; 1. Joh. 3:1).

Tämä ei tarkoita, etteikö Jeesuksen seuraajien tule elää ei-uskovien ihmisten keskellä ja kanssa ja apostolien esikuvan mukaan pyrkiä todistamaan heille Jumalan valtakunnasta sekä sanoin että rakkauden teoin. Myös eri uskontojen välinen dialogi on tärkeää muun muassa sen vuoksi, että uskontoryhmien väliset jännitteet ovat yksi keskeinen väkivaltaisuuksien syy monilla alueilla. Kristittyjä kutsutaan rauhan rakentamiseen maailmassa (Matt. 5:9; Room. 12:18). Hyvä dialogi ja luottamuksen rakentaminen voi edesauttaa tätäkin tavoitetta.

23) Helluntailiikkeen historiassa edellä esitellyt ajatukset ovat näkyneet siinä, miten liikkeessä on käytetty kristittyjen yhteyteen liittyvää terminologiaa:

Ekumenia-sanana merkityksen helluntailaiset ovat omaksuneet ekumeeniselta liikkeeltä ja pitkään katsoivat sen tarkoittavan lähinnä kirkkojen opilliseen lähentymiseen, virkojen ja sakramenttien vastavuoroiseen tunnustamiseen sekä kirkollisten organisaatioiden yhteensulautumiseen tähtääviä pyrkimyksiä – joihin kaikkiin helluntailaiset ovat suhtautuneet kriittisesti.³³ Siksi liikkeessä on suosittu termejä ”yhteiskristillisyys” ja ”kristittyjen yhteys”, kun on puhuttu itselle mieluisista kristittyjen yhdessäolon ja yhteistyön muodoista. Nykyään ymmärrämme, että ekumenia-sanana merkitys on monivivahteisempi, emmekä enää vierasta termiä yhtä voimakkaasti kuin aiemmin.³⁴

Toisin kuin monet muut ekumeeniseen keskusteluun osallistuvat,³⁵ helluntailaisina ymmärrämme *ykseyden* (engl. *unity*) ja *yhteyden* (kr. *koinonia*, engl. *fellowship*, *communion*) käsitteet merkitykseltään toisistaan poikkeavina. Ykseys-termillä helluntailaisessa ajattelussa viitataan yleensä joko kaikkien uudestisyntyneiden Jeesuksen seuraajien väliseen (näkyvämmään) hengelliseen siteeseen tai

Jeesuksen paluun jälkeen koittavaan täydellisen yhteyden olotilaan. Kun puhe on tässä ajassa tapahtuvasta yksittäisten uskovien tai hengellisten yhteisöjen välisestä kanssakäymisestä ja luottamuksesta, puhumme mieluiten kristittyjen yhteydestä. Siksi kuvaamme omaa ekumenianäkyämme mieluummin yhteyden kuin ykseyden tavoitteluna – etenkin, kun ykseys-termiä käytetään ekumeenisessa kielenkäytössä usein edellä kuvatussa, toisentyyppisessä merkityksessä.³⁶

Se, että ekumeenisissa keskusteluissa näitä käsitteitä käytetään eri merkityksissä ja usein merkitykseltään epäselvästi, vaikeuttaa keskustelua ja aiheuttaa tarpeettomia väärinkäsityksiä. Siksi helluntailaisina haluamme haastaa sekä itseämme että muita ekumeenisten keskustelujen osapuolia käyttämään termejä mahdollisimman selkeästi.

Selkeään ja rehelliseen puhetapaan pyrkiessämme haluamme torjua ekumeeniseen kanssakäymiseen toisinaan liitettyjä väärinkäsityksiä ja jopa salaliittoteorioita, kuten että ekumenian tavoitteena on kristinuskon ja muiden uskontojen synkretistinen yhdistäminen yhdeksi maailmanuskonnoksi.

Kristittyinä tarvitsemme toisiamme

24) Edellä kuvattu helluntailainen ekumenianäkemyks ei tarkoita, ettemmekö halua elää hyvinä naapureina toisenlaista yhteysnäkemystä edustavien kristillisten yhteisöjen kanssa tai ettemmekö ole valmiita käymään vertailevaa teologista keskustelua esimerkiksi kasteesta, ehtoollisesta ja seurakuntaviroista ja tekemään myös monenlaista käytännön yhteistyötä tällaisten yhteisöjen kanssa.

Uskomme, ettei mikään kristillinen yhteisö voi kukoistaa ja täyttää Herralta saamansa tehtävää yksinään ilman mitään yhteyttä muihin Jeesuksen seuraajiin.³⁷ Raamatun ja Pyhän Hengen antama hengellinen varustus eivät tarkoita itseriittoisuutta. Emme tue ”hengellistä individualismia”, jonka katsomme olevan ristiriidassa Uuden testamentin yhteyskorostuksen kanssa.

Vaikka helluntailikkeessä on korostettu Hengen yhteyttä, joka jo vallitsee uudestisyntyneiden välillä, ymmärrämme, että tämän yhteyden konkretisoituminen edellyttää myös inhimillistä aktiivisuutta ja ihmisen vastauksen.³⁸ Pelkkä hengellinen yhteys ei ole ”tarpeeksi paljon” yhteisen kristillisen todistuksen antamiseksi maailmalle. Yhteyden tulee tulla näkyväksi yhteisessä rukouksessa, rakkauden teoissa ja evankeliumin julistuksessa.

25) Ekumenia-termiin liitetystä näkökulmista koemme läheiseksi ajatuksen, että yhteyden voimistuminen edellyttää kristittyjen sisäistä uudistumista.³⁹ Kun lähestymme Kristusta rukouksessa ja kadumme tekojamme, joilla ymmärrämme haavoittaneemme Jeesuksen seuraajien yhteyttä, lähestymme samalla toisiamme.

26) Helluntailaisina koemme läheiseksi myös varhaisen ekumeenisen liikkeen korostaman ajatuksen ekumeniasta kristillisten yhteisöjen lähetystehtävän edistäjänä.⁴⁰ Meille keskeiset syyt kirkkojen yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ovat Jeesuksen seuraajilleen antama tehtävä viedä evankeliumi kaikille ihmisille kaikkialla sekä ymmärrys siitä, että todistus Jumalan rakkaudesta Jeesuksessa on vakuuttavampi, jos kristityt pystyvät kertomaan siitä yhdessä.

Iloitsemme siitä, että länsimaissa kristilliset yhteisöt ovat yhä laajemmin havahtuneet kristillisen opetuksen ja evankelioinnin tarpeeseen maallistuvan kulttuurimme keskellä. Silti helluntailaisina toivomme, että myös kristillisten yhteisöjen kanssakäymisessä palattaisiin vahvemmin ekumenian lähetysmotiiviin sekä yhteyttä ja yhteistyötä rakennettaisiin siitä näkökulmasta.

Tällainen ekumenia meidän on helppo tunnistaa ja tunnustaa Pyhän Hengen työksi.

HELLUNTAILAISILLE LÄHEISIÄ EKUMENIAN MUOTOJA

27) Oman värinsä helluntailaiseen ekumeniaan tuo se, että liikkeessä annetaan paikallisseurakunnille suuri vapaus soveltaa yhteisiä teologisia vakaumuksia parhaaksi katsomallaan tavalla. Kristittyjen yhteyden kysymyksissä tämä näkyy merkittävinä eroina siinä, miten edellä mainittuja näkökantoja käytännössä toteutetaan ja millaisiin yhteyden muotoihin yksittäiset seurakunnat ovat valmiita ja halukkaita.

Seuraavaan on pyritty kokoamaan yleiskuva siitä, miltä kristittyjen yhteyden todeksi eläminen näyttää useimmissa suomalaisissa helluntaiseurakunnissa sekä koko liikkeen näkökulmasta.

Vuoropuhelua ja tutustumista

28) Helluntailaisille keskeinen kristillisten yhteisöjen välisen kanssakäymisen tavoite on tutustua muiden yhteisöjen näkemyksiin ja purkaa molemmin puolin vallitsevia, tietämättömyydestä tai väärinkäsityksistä johtuvia yhteistyön ja yhdessä rukoilemisen esteitä.⁴¹ Siksi olemme valmiita sellaisiin kristillisten yhteisöjen välisiin kohtaamisiin ja vuoropuheluun, joissa tavoitteena on edistää tutustumista ja toisten osapuolten ajattelun tuntemusta sekä saada tietoa muissa yhteisöissä tapahtuvista asioista.⁴² Hyvään ekumeeniseen keskusteluun sisällytämme ajatusten ja kokemusten jakamisen, toisten aidon kuulemisen sekä mahdollisuuden esittää selventäviä kysymyksiä ja jopa kunnioittavasti haastaa toista osapuolta.

29) Iloitsemme siitä, että tällaista rakentavaa kristillisten yhteisöjen välistä keskustelua käydään Suomessa sekä paikallistasolla että valtakunnallisesti. Paikallistasolla niin pastoreiden kuin maallikoiden kesken; valtakunnallisesti kirkkokuntien välisissä virallisissa keskusteluissa, ekumeenisissa seminaareissa, Suomen vapaakristillisessä neuvostossa, Suomen Ekumeenisessa Neuvostossa, Suomen Evankelisessa Allianssissa sekä esimerkiksi Suomen lähetysneuvostossa.

Helluntailaisina arvostamme Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Helluntaiherätyksen välisiä oppikeskusteluja vuosina 1987–1989 sekä vuosina 1992 ja 2001 järjestettyjä evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen Vapaakirkon ja Helluntaiherätyksen kolmikantakeskusteluja. Hyvää ja luottamuksellista virallista ekumeniaa edustaa myös vuodesta 1995 toiminut, kahdesti vuodessa kokoontuva luterilais-helluntailainen neuvottelukunta.⁴³

Kansainvälisesti helluntailaiset ovat olleet aktiivisia erityisesti herätyskristittyjä kokoavissa yhteistyöelimissä. Helluntailaisille merkittävä yhteistyön ja yhteyden rakentamisen foorumi

oli muun muassa Lausannen kongressi vuonna 1974. Lausannen julistus ja vuonna 1989 julkaistu Manilan manifesti ovat olleet helluntailaisille tärkeitä käytännöllis-opillisia linjanvetoja, joihin on yhdytty.⁴⁴

Kansainvälisesti helluntailaiset ovat myös olleet mukana järjestämässä Global Christian Forum -tapaamisia, joissa pyritään rakentamaan luottamusta kristikunnan eri haaroja edustavien kirkkokuntien ja yhteisöjen välillä ilman opillisen yhtenäisyyden tavoitetta. Konsepti sai alkunsa 1990-luvun lopulla Kirkkojen maailmanneuvoston aloitteesta sekä Maailman Evankelisen Allianssin, Maailman helluntaiyhteisön (Pentecostal World Fellowship) ja roomalaiskatolisen kirkon tuella. Kyseiset neljä rakennetta toimivat edelleen toiminnan virallisina taustaorganisaatioina. Konseptin toimintatapoja ovat muun muassa osallistujien omasta henkilökohtaisesta hengellisestä kasvupolusta (engl. *faith story*) kertominen, yhteinen rukous ja raamattutyöskentely, kokemusten jakaminen sekä yhdistävistä ja toisen perinteessä vieraalta tuntuvista asioista keskusteleminen.

Helluntailaisina arvostamme sitä, että Kirkkojen maailmanneuvosto halusi luoda tällaisen uuden, neuvoston omaa toimintaa epämuodollisemman yhdessä olemisen konseptin, jonka myös neuvostoon kriittisesti suhtautuvat yhteisöt voivat kokea omakseen. Suomessa konsepti ei valitettavasti ole saanut merkittävää jalansijaa.⁴⁵

Rukousyhteyttä ja Hengen lahjojen etsintää

30) Yhteisen rukouksen ja jumalanpalveluksen muodoista helluntailaiset ovat yleensä kokeneet luonteviksi tammikuussa vietettävän ekumeenisen rukousviikon ja muut yhteiset rukoustilaisuudet, pastoreiden rukousaamiaiset, Jeesus-marssin sekä erilaiset yhteiskristilliset evankelioivat tilaisuudet ja kampanjat, kuten 2000-luvulla eri maakunnissa järjestetyt niin sanotut mediamissiot. Joillakin paikkakunnilla on saatu hyviä kokemuksia myös esimerkiksi seurakuntien yhteisistä nuortenilloista. Viime vuosina yhä useampi helluntailainen on osallistunut yhteiskristillisille kirkkovaelluksille.

31) Erityisesti helluntailais-karismaattisten kristittyjen välisiä yhteisen rukouksen, jumalanpalveluksen ja muun yhteistyön muotoja edustavat erilaiset karismaattiset rukous- ja ylistystilaisuudet sekä sairaiden puolesta rukoileminen. Niin ikään jotkut suomalaiset helluntaivaikuttajat osallistuvat helluntailais-karismaatikkoja laajasti kokoavan kansainvälisen Empowered21-liikkeen toimintaan. Vuonna 2008 perustetun liikkeen tavoitteena on pitää esillä Pyhän Hengen karismaattisen vaikutuksen merkitystä kirkoissa sekä edistää maailman evankeliointia.

Helluntailaisina iloitsimme siitä, että kokemukset Pyhän Hengen karismaattisista armolahjoista ja Jumalan voimasta kristittyjen elämässä, vakuuttuneisuus Hengen vaikutuksen tarpeellisuudesta sekä ylistämisen pitäminen yhtenä keskeisenä rukouselämän muotona yhdistävät kristittyjä yli kirkkokuntarajojen. Toki helluntailais-karismaattisten kristittyjen välillä on myös omat yhteyden haasteensa. Useimmat heistä sitoutuvat Apostolisen uskontunnustuksen opinkappaleisiin ja esimerkiksi konservatiiviseen avioliitto- ja ihmiskäsitykseen, mutta ristiriitoja aiheuttavat muun muassa epäterveet piirteet menestysteologiassa sekä jotkut äärikarismaattiset ilmiöt. Suomen helluntailiikkeessä ne torjutaan sekä pyritään terveeseen ja tasapainoiseen karismaattisuuteen.⁴⁶

Helluntalaisina iloitsimme myös siitä, miten Pyhän Hengen toimintaan liittyvät teemat ovat saaneet kasvavaa huomiota ekumeenisissa oppikeskusteluissa viime vuosikymmeninä.

Vaihtelevaa avoimuutta ehtoollisyhteydelle

32) Vaikka helluntalaisina emme koe tarvetta edetä kohti kasteen, ehtoollisen ja pappisviran vastavuoroista tunnustamista, se ei estä meitä viettämästä ehtoollista yhdessä muihin kirkkokuntiin kuuluvien, opillisesti ja eettisesti riittävän samanmielisten uskovien kanssa.⁴⁷ Käytännössä riittävä samanmielisyys tarkoittaa meille (usein ääneen lausumatonta) oletusta, että helluntaiseurakunnan ehtoollistilaisuuteen osallistuva, uskoa tunnustava henkilö on sitoutunut kristinuskon keskeisiin teologisiin ja eettisiin opetuksiin.

Osa liikkeen seurakunnista sisällyttää näihin keskeisiin opetuksiin baptistisen kastenäkemyksen. Kastekriteerin osalta suomalaisissa helluntaiseurakunnissa on päädytty erilaisiin ehtoollisyhteyksilinjauksiin:

- Osa liikkeen seurakunnista jakaa ehtoollisen kaikille niille uskoville, jotka ovat uskoontulonsa jälkeen kastattaneet itsensä.
- Osa seurakunnissa kutsuu ehtoolliselle kaikki ne jumalanpalveluksen osallistujat, jotka tunnustavat Jeesuksen Vapahtajakseen. Tämä niin sanottu avoin ehtoolliskäytäntö oli vallitseva käytäntö helluntailiikkeen alkuvuosina.
- Näiden kahden käytännön välimallina osa helluntaiseurakunnista on omaksunut niin sanotun ehtoollisvieraanvaraisuusperiaatteen. Siinä seurakunta opettaa ehtoollisen kuuluvan vain uskoontulon jälkeen kastetuille, mutta ehtoollisvieraanvaraisuuden nimissä seurakunta kutsuu ehtoollispöytänsä myös jumalanpalveluksessa satunnaisesti vierailevat muiden kristillisten yhteisöjen jäsenet, jotka tunnustavat Jeesuksen Kristuksen Vapahtajakseen – olipa heidät kastettu baptistisella kasteella tai ei.⁴⁸

Palvellen ja vaikuttaen

33) Helluntalaisille luontevia yhteistyön muotoja sisältyy myös esimerkiksi raamatunkäännöstyöhön, sairaala- ja muuhun sielunhoitoon, lähetys- ja kehitysyhteistyön eri osa-alueille, humanitaariseen avustustyöhön, uskonsa tähden vainottujen kristittyjen tukemiseen, maahanmuuttajatyöhön sekä diakoniaan. Monilla näillä alueilla hyvän yhteistyöfoorumien tarjoavat kyseisen toiminnan tueksi perustetut yhteiskristilliset yhdistykset.

Niin ikään pidämme merkittävänä yhteistä vaikuttamistoimintaa lainsäädäntöhankkeisiin liittyvien lausuntojen laatimisessa ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisessa. Olipa kyse ihmiselämän arvon, ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolustamisesta tai esimerkiksi ihmiskaupan vastustamisesta, kristittyjen ääni on voimakkaampi, kun he ottavat asioihin kantaa yhdessä.

Arvostamme Suomen Ekumeeninen Neuvoston ja Suomen vapaakristillisen neuvoston roolia jäsenyhteisöjensä yhteisenä äänenä yhteiskunnassa.

Eri asioissa erilaisin kokoonpanoin

34) Helluntailaisina katsomme, että edellä kuvatut yhdessä olon ja yhteistyön erilaiset muodot edellyttävät eritasoisia samanmielisyyden asteita.

- Yhteisten hengellisten tilaisuuksien järjestämisen katsomme edellyttävän melko suurta samanmielisyyttä kristillisen opin ja etiikan keskeisistä asioista. Tällaisen yhteistyön edellytyksiä pohdittaessa koemme tarpeelliseksi huomioida sekä yhteisöjen viralliset oppilausumat että yhteistyöhön osallistuvien seurakunnanjohtajien henkilökohtaiset kannanotot. Vaikka yhteistyö näissä tai muissa asioissa olisi mahdollista yhteisöjen virallisten oppilausumien puolesta, joskus esteeksi voivat muodostua yhteisöjen johtajien henkilökohtaiset teologiset ulostulot. Keskeinen kysymys on yhteistyökumppaneiden suhtautuminen Raamatun arvovaltaan: minkä roolin ja merkityksen mahdolliset kumppanimme antavat Raamatulle kristityn uskon ja elämän ohjeena ja määrittäjänä? Raamattuun ja apostoliseen oppiin sitoutuvien seurakuntien kesken yhteisten tilaisuuksien järjestäminen on luontevaa.
- Yhteisöjen välinen keskustelu on mahdollista myös hyvin erilaisia oppitulkintoja omaksuneiden yhteisöjen kanssa. Joskus pitkän keskustelun lopputulema voi kuitenkin olla sen toteaminen, ettei yhteistä uskonvakaumusta ja hengellistä luottamusta ole olemassa. Sekin on osa rehellistä kohtaamista. Silti myös silloin on yleensä hyvä ylläpitää keskusteluyhteyttä ja tiedonvaihtoa. Samoin on syytä jatkaa esimerkiksi uskonyhteisöjen yhteiskunnalliseen asemaan liittyviä yhteistyöhankkeita. Yhteisen kristillisen uskonvakaumuksen puuttuessa tällaisessa kanssakäymisessä ei kuitenkaan ole kyse kristittyjen yhteydestä eikä ekumeniasta vaan yleisestä, Jumalan luomien ihmisten yhteistyöstä yhteisen hyvän edistämiseksi yhteiskunnassa.

35) Kaikissa tapauksissa haluamme rukoilla toisten kristillisten yhteisöjen puolesta ja puhua niistä kunnioittavasti.

KIRJALLISUUS

Betanias historia. Sibbobetania.fi/om-oss/betanias-historia/

Cantell, Risto 1981 [1973]. Ekumenian ABC. Toinen, tarkistettu painos. Kirjaneliö.

En församling med mer än 110 år av historia. Filadelfiakyrkan.se/historia

Evangelization, Proselytism and Common Witness. Report from the Fourth Phase of the International Dialogue between the Roman Catholic Church and Some Classical Pentecostal Churches and Leaders (1990–1997). https://www.prounione.urbe.it/dia-int/pe-rc/doc/i_pe-rc_pent04.html

Evankeliumin julistaminen tänään – Luterilaisia ja helluntailaisia näkökulmia. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta 118. Kirkkohallitus 2022.

<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4298/viewmode=infoview>

Frestadius, Simo 2022. Trinitaarisia harhaoppeja ja hairahduksia. Teoksessa Salmela, Heikki (toim.): Jumala – kaikkivaltias Isä. Suomen helluntailiikkeen opetuksia 2. Aikamedia, 125–158.

Hollenweger, Walter 2005. Pentecostalism – Origins and Developments Worldwide. Hendrickson.

Hämäläinen, Arto 2019. Helluntailainen DNA. Aikamedia.

Hämäläinen, Arto 2021. Unity for the Sake of Missions. Julkaisussa International Review of Mission 110(1), 131–144.

Johnson, Todd M. & Zurlo, Gina A. 2020. Introducing Spirit-Empowered Christianity – The Global Pentecostal & Charismatic Movements in the 21st Century. Empowered21 Global Congress Edition. ORU Press. https://fourrivershosting.com/protected/ISEC_file_05282020.pdf

Kirkko: Yhteistä näkyä kohti. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu CII 2013, 25. <https://ekumenia.fi/aineistot/ekumeenisia-asiakirjoja/>

Kutsu dialogiin – Uskontojen välinen ja kristittyjen keskinäinen vuoropuhelu. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu CV 2016. https://ekumenia.fi/wp-content/uploads/2023/11/kutsu_dialogiin.pdf

Luoto, Valtter 1998. Ekumeenisia näkymiä helluntaiseurakuntien kannalta. Näköala Utsikt, 1/1998. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu.

Luterilainen ja helluntailainen käsitys ehtoollisesta – yhteenvetoa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen helluntaiherätyksen neuvottelukunnan keskusteluista 2.11.2010 ja 7.3.2011.

<https://evl.fi/documents/1327140/40994086/Yhteenvetoa+ehtoolliskeskusteluista+2010-11.pdf/7d5eaa47-107f-02ab-ccba-11d6ebbe7c51>

Luterilais-helluntailainen neuvottelukunta kristillisestä kasteesta 16.4.2018.

<https://evl.fi/documents/1327140/40994086/Kasteteksti+2018+helluntai.pdf/4049273c-09ea-6281-f5c6-fc9ded8f72ca>

Mäkilä, Petri 2022. Jumalasuhteen karikoita Uskonliikkeen opetuksissa. Teoksessa Salmela, Heikki (toim.): Jumala – kaikkivaltias Isä. Suomen helluntailiikkeen opetuksia 2. Aikamedia, 189–222.

Perspectives on Koinonia. Report from the Third Quinquennium of the Dialogue between the Pontifical Council for Promoting Christian Unity of the Roman Catholic Church and Some Classical Pentecostal Churches and Leaders (1985–1989).

https://www.prounione.urbe.it/dia-int/pe-rc/doc/i_pe-rc_pent03.html

Ruohomäki, Jouko 2009. Karismaattisuuden kutsu – Karismaattisen kristillisyyden historiallinen kehitys helluntailiikkeeksi. Aikamedia.

Saarinen, Risto 1994. Johdatus ekumeniikkaan. Kirjaneliö.

Suomen Helluntaikirkko 2014. Suomen helluntaiseurakuntien uskon pääkohdat. Suomen Helluntaikirkon julkaisu 2. Aikamedia.

Suomen Helluntaikirkko 2018. Helluntaikirkon lähtökohdat ekumeenisille keskusteluille. Suomen Helluntaikirkon lausunto. Julkaistu Helluntaiherätyksen Syyspäivillä 5. lokakuuta 2018. <https://helluntaikirkko.fi/kannanottoja/helluntaikirkon-lahtokohdat-ekumeenisille-keskusteluille-10-2018/>

“The Spirit of the Lord Is Upon Me”. International Lutheran-Pentecostal 2016–2022 Dialogue Statement. The Lutheran World Federation and Pentecostal World Fellowship. <http://lutheranworld.org/resources/publication-spirit-lord-upon-me>

Vondey, Wolfgang (toim.). 2010. Pentecostalism and Christian Unity – Ecumenical Documents and Critical Assessments. Pickwick.

¹ Artikkelin on Suomen Helluntaikirkon vuonna 2026 julkaisema lausunto Suomen helluntailiikkeen suhtautumisesta kristittyjen yhteyteen. Lausunnon pohjatekstin laativat teologian maisteri Heikki Salmela, teologian tohtori Harri Koskela ja Suomen Helluntaikirkon eettis-opillinen toimikunta. Teksti on luettavissa myös Suomen Helluntaikirkon verkkosivuilla www.helluntaikirkko.fi/.

² Lindqvistin vierailusta ks. Sibbobetania.fi/om-oss/betania-historia/. Vuosina 1907–1908 helluntaisanomaa Suomeen toivat myös ruotsalaiset ”saarnaajasisaret” Greta Andersson ja Anne Blom, jotka pitivät hengellisiä kokouksia Etelä-Suomessa sekä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Tietoa Los Angelesin Azusa-kadun herätyksestä levisi Suomeen myös kristillisen median ja kansainvälisten kontaktien kautta. Ruohomäki 2009, 387–396.

³ Rotu- ja sosiaaliluokkien välisten raja-aitojen murtuminen oli korostetun näkyvää Azusa-kadun Apostolic Faith -yhteisössä, ja yhteisössä ilmennyt afroamerikkalaisten ja valkoihoisten yhteys noteerattiin myös ulkopuolella – usein negatiivisesti. Eräs yhteisön tilaisuuksissa vieraillut henkilö oli muun muassa närkästynyt siitä, että värillinen nainen rukoili valkoisen miehen puolesta. Ks. Ruohomäki 2009, 197, 198.

⁴ Ruohomäki 2009, 469–485.

⁵ Ruohomäki 2009, 222–226, 568–570.

⁶ Ruohomäki 2009, 458–469, 501–509. Toki poikkeuksiakin oli. Esimerkiksi yhdysvaltalainen pyhitysliike Pentecostal Holiness Church omaksui helluntailaisen henkikasteteologian ja on nykyään yksi suurista helluntaikirkkokunnista.

⁷ Muodollisesti seurakunnan erottaminen Ruotsin baptistiyhdyskunnasta perusteltiin ehtoollisen viettoon liittyvillä näkemyseroilla, mutta todellisena syynä on pidetty Pethruksen helluntailaista Pyhä Henki - opetusta. Tapauksesta kerrotaan muun muassa Tukholman Filadelfia-seurakunnan nettisivuilla www.filadelfiakyrkan.se/historia.

⁸ Esim. Ruohomäki 2009, 467–469.

⁹ Ruohomäki 2009, 467, 503 mukaan Suomessa Berliinin julistukseen viittasi muun muassa tunnettu luterilainen helluntailaisuuskriitikko, dogmatiikan professori Antti J. Pietilä (1878–1932).

¹⁰ Esim. Ruohomäki 2009, 461–464, 501–503. Näitä ja muita Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Helluntaiherätyksen välisiä suhteita hiertäneitä väärinkäytöksiä ja pahoja puheita käytiin läpi yhteisöjen välisessä sovintoprosessissa vuosina 2016–2018. Prosessi päättyi yhteiseen sovintotapahtumaan vuonna 2018.

¹¹ Ruohomäki 2009, 463–465, 511.

¹² Osa varhaisista helluntaipioneereista säilytti vahvan yhteysoptimisminsa, vaikka liikkeen pääuoma sen hylkäsikin. Tällainen oli esimerkiksi Church of God (Cleveland, Tennessee) -kirkkoa johtanut Richard G. Spurling (1858–1943). Ks. Vondey 2010, 3–19.

¹³ Suomen Helluntaikirkko 2018; Vondey 2010, 17, 18.

¹⁴ Suomen Helluntaikirkko 2014, 21.

¹⁵ “The Spirit of the Lord Is Upon Me”, #9. Helluntailiikkeen maine on kärsinyt hajaannuksista: onhan maailmassa tuhansia helluntailaiseksi luokiteltuja kirkkokuntia ja seurakuntaverkostoja sekä suuri määrä itsenäisiä helluntaseurakuntia. Los Angelesin Azusa-kadun herätykseen historialliset juurensa ulottavien, niin sanottujen klassisten helluntailaisten määrää koskevat laskelmat vaihtelevat noin sadasta miljoonasta yli 200 miljoonaan. Arvovaltaisten tutkijoiden Todd M. Johnsonin ja Gina A. Zurlon laskelman mukaan vuonna

2020 maailmassa oli 124 miljoonaa helluntailaista, jos mukaan luetaan noin viisi miljoonaa niin sanottua Oneness-helluntailaista, jotka suhtautuvat kriittisesti perinteiseen kolminaisuusopetukseen ja joiden suhde muihin helluntailaisiin (ja muuhun kristikuntaan) on siksi jännitteinen. Johnson & Zurlo 2020, 39. Oneness-helluntailaisuudesta ekumeenisena kysymyksenä ks. Frestadius 2022, 125–158. Mikäli pitäydytään Johnsonin ja Zurlon lukuun, voidaan todeta, että suurin osa klassisista helluntailaisista kuuluu jompaankumpaan tai kumpaankin suureen helluntailaiseen katto-organisaatioon, Maailman helluntaiyhteisöön Pentecostal World Fellowshipiin ja World Assemblies of God Fellowshipiin. Suomen Helluntaikirkko kuuluu molempiin.

¹⁶ Esim. “The Spirit of the Lord Is Upon Me”, #8, #23.

¹⁷ Esim. Perspectives on Koinonia, #68.

¹⁸ Cantell 1981, 44–49; Saarinen 1994, 66–68.

¹⁹ 1800-luvun lähetysherätys johti laajaan tunnustustenväliseen lähetyskonferenssiin Edinburghissa Skotlannissa vuonna 1910. Tapahtumaa pidetään yhtenä nykyaikaisen ekumeenisen liikkeen alkusysäyksistä. Helluntailiikkeen piirissä varsinaisia lähetystyörakenteita ei tuohon mennessä ollut ehtinyt muodostua, mutta Edinburghin konferenssiin osallistui silti myös joitakin helluntaihenkisiä ja globaalin helluntailaisuuden myöhempään kehityksen vaikuttaneita lähetyssaktiiveja. Ks. Hämäläinen 2021.

²⁰ Esim. Hämäläinen 2019, 191.

²¹ Artikkelin raamattusitaatit Raamattu Kansalle -käännöksestä.

²² Roomalaiskirjeen 14. luvun tekstiyhteydessä mainittuja, kristittyjen mielipiteenvapauden piiriin kuuluvia opin alueita ovat erilaiset ruokavaliota ja juhlapäiviä koskevat säädökset. Käytännössä tätä Paavalin periaatetta onkin sittemmin sovellettu etenkin kristilliseen tapakulttuuriin liittyviin asioihin. Sitä, mitkä opinkohdat ja opilliset ja eettiset näkemykset ovat pelastuksen kannalta välttämättömiä ja mitkä toissijaisia, on vaikea määritellä Raamatulla tarkasti muun muassa siksi, että Uudesta testamentista ei löydy suoria vastauksia moniin myöhemmin esiin nousseisiin teologisiin kysymyksiin.

²³ “The Spirit of the Lord Is Upon Me”, #18, #21; Suomen Helluntaikirkko 2014, 21. Helluntailaisina korostamme Uuden testamentin merkitystä yli klassisten uskontunnustusten, vaikka koemmekin luontevana yhtyä erityisesti Apostolisen uskontunnustuksen muotoiluun. Esim. “The Spirit of the Lord Is Upon Me”, #21.

²⁴ Perspectives on Koinonia, #55. Pietistisestä ekumeniakäsityksestä Cantell 1981, 43, 44.

²⁵ Perspectives on Koinonia, #34.

²⁶ Suomen Helluntaikirkko 2018. Esimerkiksi seurakuntavirkoihin ja kirkollisiin rakenteisiin liittyvissä kysymyksissä helluntailaiset eivät pidä yhdenmukaisuutta tarpeellisena päämääränä. Vaikka helluntailaisina pahoittemme Jeesuksen seuraajien nykyistä hajaannusta, meille useiden eri kirkkokuntien olemassaolo ei itsessään ole ongelma. Meillä ei myöskään ole ongelmaa hyväksyä erilaisia kirkkokuntarakenteita ja -malleja sinänsä – ovathan eri maiden helluntaiyhteisöt itsekin järjestäytyneet hyvin eri tavoin. Ks. Perspectives on Koinonia, #84.

²⁷ Tavoite näkyy muun muassa Kirkkojen maailmanneuvoston Porto Alegren -ykseyslauseman (2006) sanamuodoista: ”Kirkkomme ovat tunnustaneet, että se ykseys, jota me rukoilemme, toivomme ja jonka vuoksi me työskentelemme on *koinonia*, joka on annettu ja joka ilmaistaan yhteisessä apostolisen uskon tunnustuksessa; jaetussa sakramentaalisessa elämässä, josta tullaan osalliseksi kasteen kautta ja jota vietetään yhdessä ehtoollisella; jaetussa elämässä, jossa kirkon jäsenet ja virat on vastavuoroisesti tunnustettu ja sovitettu ja yhteisessä lähetystehtävässä, jossa todistetaan Jumalan armon evankeliumia kaikille ihmisille ja palvellaan koko luomakuntaa.” Sitaatti teoksesta Kirkko: Yhteistä näkyä kohti, 25.

²⁸ Kirkkojen maailmanneuvostoon kuuluu pieni joukko helluntailiikkeitä erityisesti Latinalaisesta Amerikasta ja Afrikasta. Ks. Vondey 2010, 27, 34–45; Hollenweger 2005, 384–387.

²⁹ Suomen Helluntaikirkko 2018. Ks. myös Evangelization, Proselytism and Common Witness, #127.

³⁰ Luoto 1998. Helluntailainen lähetysohjaaja ja -teologi Arto Hämäläinen on muotoillut saman periaatteen seuraavasti: ”Ekumeniassa ei luonnollisestikaan voi olla kaikista yhtä mieltä, mutta jos joutuu sitoutumaan tavoitteisiin, jotka ovat täysin omaa teologiaa vastaan, on vaikea edetä.” Hämäläinen 2019, 193.

³¹ Kaikki perinteiset ja monet uudemmatkin kirkot vastustavat nykyään proselytismiä eli toisten yhteisöjen jäsenten ”kalastelua” tavoilla, jotka rikkovat kristillisen rakkauden ja totuuden periaatteita. Kyse voi olla esimerkiksi toisten kirkkojen jäsenten houkuttelemisesta omaan yhteisöön lupaamalla taloudellista hyötyä,

toisten kirkkojen mustamaalaamisesta tai keskittymisestä niiden aktiivijäsenten tavoittamiseen uskosta vieraantuneiden sijaan. Samalla kirkot yleensä sallivat sen, että myös niiden jäsenille julistetaan evankeliumia, kunhan se tapahtuu painostamatta ja manipuloimatta. Ks. "The Spirit of the Lord Is Upon Me", #37; Evangelization, Proselytism and Common Witness, #94, #95.

³² Kristillisten yhteisöjen välisiä suhteita laajemmasta yhteydestä ks. esim. Saarinen 1994, 15–18 sekä Kutsu dialogiin: Uskontojen välinen ja kristittyjen keskinäinen vuoropuhelu, 14, 15.

³³ Suomen Helluntaikirkko 2018.

³⁴ Ekumenia-termi tulee kreikankielisessä Uudessa testamentissa esiintyvistä sanasta *oikoumene*, joka tarkoittaa asuttua maata ja maanpiiriä. Uuden testamentin kirjoittamisajan jälkeen termiä alettiin käyttää kristillisessä teologiassa kuvaamaan koko maailmanlaajaa kristittyjen yhteisöä ja 1700-luvulta lähtien kirkkokuntarajat ylittävää kristittyjen yhteyttä ja sitä korostavaa mielenlaatua. Ks. Cantell 1981, 9–11. Ekumenia-sanana viimeksi mainittuun merkitykseen helluntailaisten on helppo yhtyä.

³⁵ Yhteys- ja ykseys-termejä käytetään käytännössä toistensa synonyymeinä (tai ainakin niiden merkityseroja avaamatta) esimerkiksi asiakirjassa Kirkko: Yhteistä näkyä kohti, 16, 25.

³⁶ Vaikka helluntailaisina olemme perinteisesti tunteneet vierautta Kirkkojen maailmanneuvoston ajamia näkyvän ykseyden tavoitteita kohtaan, järjestön viralliseen oppilausumaan kirjattu käsitys järjestön omasta luonteesta vastaa helluntailaista ajattelutapaa. Lausuman mukaan: "Kirkkojen maailmanneuvosto on niiden kirkkojen yhteys (engl. *fellowship*), jotka Raamatun mukaan tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen, kunniaksi." <https://www.oikoumene.org/node/6243>.

³⁷ Suomen helluntaiseurakuntien uskon pääkohdat -dokumentti toteaa seurakuntien keskinäisestä riippuvuudesta: "Apostolista käytäntöä seuraten paikalliset seurakunnat hoitavat keskinäistä yhteyttään, kantavat vastuuta toisistaan ja toimivat tarvittaessa yhdessä. Uuden testamentin opetuksessa korostuu seurakuntien keskinäinen riippuvuus, vastavuoroisuus ja huolenpito." Suomen Helluntaikirkko 2014, 22.

³⁸ Esim. Perspectives on Koinonia, #73.

³⁹ Ekumenian edellyttämästä katumuksesta ja uudistumisesta esim. Cantell 1981, 14, 15. Hyvä esimerkki katumuksesta ja parannuksen tekemisestä oli edellä mainittu Helluntaiherätyksen ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon yhteinen sovintotapahtuma vuonna 2018, jota edeltävässä keskusteluprosessissa käytiin läpi yhteisöjen satavuotiseen rinnakkaiseloon liittyneitä väärinkäytöksiä ja haavoittumisia puolin ja toisin.

⁴⁰ Esim. Cantell 1981, 12, 13, 44–49; Saarinen 1994, 66–68.

⁴¹ Suomen Helluntaikirkko 2018.

⁴² Suomen Helluntaikirkko 2018.

⁴³ Neuvottelukunnan työn pysyviin hedelmiin lukeutuvat muun muassa dokumentit yhteisöjen ehtoollis- (2011), kaste- (2018) ja evankelointikäsitteistä (2022). Tarkemmat tiedot ja lausuntojen nettiosoitteet kirjallisuusluettelossa.

⁴⁴ Lausannen julistus ja Manilan manifesti ovat luettavissa osoitteista <https://lausanne.org/fi/statement/lausannen-julistus> ja <https://lausanne.org/fi/statement/manilan-julistus>.

⁴⁵ <https://globalchristianforum.org/>

⁴⁶ Helluntailaisten suhtautumisesta menestysteologiaan ks. Mäkilä 2022.

⁴⁷ Helluntailaisuudessa kastetta ja ehtoollista kutsutaan yleensä seurakunnallisiksi toimituksiksi eikä sakramenteiksi, sillä vanhoissa kirkkoissa sakramentti-sanaan liitetään ajatus Jumalan pelastavan työn välittymisestä sakramenttien kautta (esim. Kirkko: Yhteistä näkyä kohti, 28). Sellaiseen ajatukseen me helluntailaiset emme voi Raamattuun perustuvan ymmärryksemme perusteella yhtyä.

⁴⁸ Suomalaisten helluntaiseurakuntien erilaisista ehtoolliskäytännöistä ks. Suomen Helluntaikirkko 2014, 26. https://helluntaikirkko.fi/uskon_paakohdat/8-ehtoollinen/. Käytännössä avoimen ehtoollisen ja ehtoollisvieraanvaraisuuden ero on se, että avointa ehtoollista noudattavissa seurakunnissa ehtoollista annetaan myös ehtoollistilaisuuteen osallistuville seurakuntalaisten kastamattomille lapsille, kun taas ehtoollisvieraanvaraisuutta noudattavissa seurakunnissa pääsääntönä on, että ehtoollinen on rajattu vain kastetuille.